

Levél a szerkesztőséghez

Gyógyszerészet 26. 184—180 1982.

Kabay Jánosról megjelent közlemények téves adatai

IEJ. MENNER ÖDÖN

Írásomat *dr. Zalai Károly*: „Kabay János (1896—1936) munkásságának tudomány-technikai és ipartörténeti értéke” címen írt dolgozatából kiragadott idézettel kezdem (Gyógyszerészet, 1976. 11. 420—423).

„Kabay egyénisége, alkotása szinte katalizálja az utókor kutatóit, történészeit, szakembereit, hogy időnként vissza-visszatérve — új és újabb szempontok alapján — vizsgálják, tárják fel elért eredményeinek minden részletét.”

Ezeknek a *Kabay János* kutatásoknak adott nagy lendületet az 1976—1977-ben megrendezett hármas jubileumi rendezvénysorozat, melyet születésének nyolevanadik, halálának negyvenedik és a tiszavasvári Alkaloida Vegyészeti Gyár alapításának ötvenedik évfordulójára rendeztek. Az ünnepségek alkalmával cikkek sora ismertette és méltatta Kabay János életét és munkásságát tudományos és népszerű lapok hasábjain. Új, még nem publikált érdekes és igen értékes életrajzi részletek kerültek ismertetésre, de sajnálatos módon megszorodtak a tévesen közölt Kabay adatok is.

Évek óta Kabay János és családja történetével foglalkozva tapasztaltam, hogy az irodalomba egyszer hibásan bekerült adatokat a következő dolgozatok írói átveszik. Idővel tehát Kabay János életrajza fokozatosan eltorzulhat a téves vagy hibás közlések hatására. Jelen soraimat az Ernyey Könyvtár felkérésére írtam, hogy ismeressem a közelmúltban megjelent Kabay dolgozatok lényeges hibáit.

A felsorolást *íj. Mennér Ödön és Hajdu Sándor*: „Kabay János ifjúsága, pályaválasztása, a morfin-gyártás ötletének megszületése” című munkával kezdem (Gyógyszerészet, 1980. 10. 385-388). A szerzők részletesen ismertetik Kabay János tanulmányait az első elemítől, műegyetemi tanulmányain keresztül, a gyógyszerési diploma megszerzéséig. Kéziratukba sajnálatos módon gépelési hiba került, nevezetesen az, hogy vegyész és nem gépészmérnök hallgatónak írják Kabay Jánost. A szerzők kérték ugyan a nyomdai kefelelyomat módosítását vegyészről gépészmérnökre, erre a korrekcióra azonban nem került sor.

Dr. Fazekas Árpád „Kabay János betegségei és halála” címmel jelentetett meg igen értékes dolgozatot (Orvostörténeti Közlemények, 85/1978. 95—102). A nagyon alapos munka szerzője kiter a hibás Kabay életrajz adataira is, ezen túlmenően felsorolja mindazon cikkeket melyekben előfordulnak. Gondossága ellenére sajnálatos módon nála is becsúszott hiba, mégpedig nem is egy, hanem kettő.

Közismert Kabay János sérve; az elkerülhetetlen műtét és az azt követő komplikációk halálát okozták. Fazekas dr. dolgozatának „Kabay testalkata és betegségei” című fejezete Kabay sérvét veleszületett lágycsérvrnek írja. A szerző által forrásmunkaként felhasznált műben Kabayné, dr. Kelp Ilona gépírással naplójának 25. oldalán a negyedik bekezdésben a következő olvasható: „Ez a sérv kora gyermekkori eredetű volt, a szénapadlás ajtajából akart leugrani a szénás szekérre, amelyet azonban közben elhajtottak, s így a földre zuhant. Bár sokat szenvedett vele, soha nem akarta megoperáltatni.”

A napló idézett részlete alapján világos és egyértelmű, hogy nem veleszületett sérve volt Kabay Jánosnak, hanem egy gyermekkori csínytevésének eredményeként szerezte.

Második hibája a szerzőnek Kabay János sírjának, illetve a temetőnek pontatlan megnevezése. A szerző munkájában a Kerepesi úti temetőt jelöli meg, holott Kabay János hamvai a Farkasréti temetőben nyugszanak (13. parcella, 1. sor, 280. sz. sírhely). Ez a téves adat azért is kellemetlen, mert az elmúlt időben sok gyógyszertár és szocialista brigád vette fel Kabay János nevét, és ezek közül vannak, akik fel akarják keresni Kabay sírját, így nem közömbös, hogy Budapest két temetője közül melyikbe menjenek.

Itt kell megjegyezni, hogy a műköből készült fehér márványbetétes síremlék *Boldogfay Farkas Sándor* szobrászművész alkotása, és 1937. november 5-én avatták fel. A síremlék márvány betétjében Kabay János jobbra tekintő, álló alakja látható, kezében kémesóval és száras mákgubókkal.

A Képes Újság 1977. július 9-én megjelent XVIII. évfolyam 28. száma *Gál Ferenc*: „Élete árán” című cikkét közli. A drámai hangulatban írt cikk írója nem tudom milyen forrásból merítette adatait, de írásában sok a pontatlan és téves közlés. Ezek közül csak a gorbóbb hibákat említem és idézem:

„Elhatározta, hogy vegyész mérnök lesz. Miután 1918-ban leszerelt, beiratkozott a budapesti műegyetemre. Oklevelét megszerezve a bátyja Kabay Péter hajdunánási gyógyszertárában, mint segéd dolgozott.”

Kabay János 1915-ben iratkozott be a műegyetemre és nem 1918-ban. Nem vegyész, hanem gépészmérnök hallgató volt, tanulmányait háborús katonai behívója miatt kényszerült abbahagyni. A hadikölsön kötvényekbe fektetett pénzük elértektelenedése, valamint Kabay édesapjának váratlan nyugdíjazása miatt szülei elszegényedtek, János műegyetemi tanulmányait

nem tudták biztosítani. Ebben az időben két, illetve három év gyakorlat után mehetett egyetemre a gyógyszerészhallgató, s a tanulmányok ideje két év volt. Ezért választotta Kabay János a gyógyszerészi pályát. Gyakornoki idejét Tiszalökön kezdte meg, majd a Péter bátyja hajdunánási „Remény”-hez gyógyszerésztárában folytatta. Az egyetem két évének költségeit Péter hitelbe adta öccsének azzal a kikötéssel, hogy gyógyszerészi oklevelének megszerzésével patikájában le dolgozza. Kabay János 1923-ban ezért ment

Hajdunánásra bátyja gyógyszerésztárába dolgozni diplomája megszerzése után, de nem vegyész-mérnökként, hanem gyógyszerészként.

Gál Ferenc írásában feltűnő hiba, hogy Kabay János feleségét dr. Kelp Ilonát gyógyszerészként említi, ő viszont vegyész volt, tudományos doktori fokozattal.

Külgazító írásom remélem eléri célját, és ezek után az említett hibás Kabay adatokat nem veszik át a kutatók.

(Szabolcs-Szatmár megyei Tanács Gyógyszerészi
Központja 17/65 gyógyszerésztár, Vásárosnamény,
Rákóczi út 22. — 4800)
Érkezett: 1981. V. 14.

VÍRUS OKOZHATJA A SZKIZOFRÉNIÁT

dpa: ÖAZ. 35 (29), 756 (1981).

Az időleges befolyású szkizofréniát az orvostudomány eddig ismeretlen eredetű „hasadásos elmebetegség”-nek könyvelte el. A tankönyvek szerint endogén eredetű, azaz a betegben gyökeredző lelki bűnbálom. Paul Albrecht amerikai kutató azon a véleményen van, hogy a sokféle megjelenési formájú pszichózis nem lelki eredetű betegség. Egészséges egyének és szkizofrének antitestjeinek összehasonlító vizsgálatai arra mutatnak, hogy a betegséget vírusos fertőzés válthatja ki. Albrecht egy washingtoni klinikán 60 szkizofréniás és 20 pszichózistól mentes egyéneken végrehajtott kísérlet-sorozat eredményeként megállapította, hogy a betegek háttérin-folyadékában bizonyos antitestekből lényegesen több volt, mint az ellenőrző csoport tagjainál. Ezen antitestek jelenléte egy megelőzően lezajlott vírusos fertőzésre utal, amely fejlődési rendellenességgel és hallási zavarokkal van összefüggésben. A vírus az agynak bizonyos területére is behatol és a tudások feltevése szerint ez okozza a szkizofréniát. Ezek a megállapítások Albrecht szerint arra kell ösztönözzenek, hogy a szkizofréniás betegeket vírusfertőzésre is vizsgálják (10).

R. B.

BETA-BLOKKOLÓK MEGGÁTOLJÁK AZ ÚJABB SZÍVINFARKTUST

APA, ÖAZ. 35, (41), 794 (1981).

Az ezidőszereint forgalomban levő mintegy 20–30féle ún. béta-blokkoló nem csupán magas vérnyomás ellen hatásos. Sikeresen alkalmazhatók a szívinfarktust éppen átélt betegeknél az újabb, esetleg halálos kimenetelű roham elhárítására is. Erről számoltak be egy bécsi szimpóziumon, amelynek tárgya egy Norvégiában végzett, 33 hónapon át tartott kísérlet-sorozat volt. A vizsgálatokba 1884 személyt vontak be, akik közül a felét a kiállott infarktus után egy legújabb béta-blokkolóval kezelték, a másik fele placebo-t kapott. Az első csoportnál 40 %-kal kisebb volt a halálozási arány, mint a második csoport tagjainál. A kérdés etikai oldalát illetően — hogy t. i. 940 beteget nem részesítettek egy olyan gyógyszerben, amelynek hatékonysága már korán kiderült — illetékesek úgy nyilatkoztak, hogy ma már aligha volna ez az eljárás megengedhető. Az ún. béta-blokkolók hatásmechanizmusa

maig sem tisztázott. A készítményeket orálisan adják és azok hatása az egész idegrendszerre kiterjed, amennyiben a béta-receptorok stimulációját az idegsejtekben blokkolják. A gyakorlatilag hatásosnak bizonyult készítményeknek vannak nem kívánatos mellékhatásai is. Ezért az adagolás nagyon gondosan betartandó és bizonyos szívbetegnél a nagy kockázat miatt nem alkalmazhatók. A különböző készítmények hatékonysági fokának megállapításához a gyakorlatban keresztül nem lehet, több tízezres nagyságrendű, beteglétszámon kellene kísérleteket folytatni (11).

R. B.

A TOXOPLAZMÓZISRÓL

smay: ÖAZ. 35, (42), 816 (1981).

Legalább minden második Közép-Európában élő ember szervezetébe rejti magában olyan parazitákat, amelyek minden tünet nélkül éveken át ott élnek és amelyeket csak véletlen folytán egy vérvizsgálat alkalmával fedeznek fel. A *Toxoplasma gondii* nevű protozoo számos madár és emlősállat szervezetében előfordul. Kifejlődési ciklusa a macskában megy végbe. Az emberre történő átvitele csak ritkán történik jellemző akut tünetek között, mint pl. láz, fej- és tagfájás, hányás és görcsök. Veszélyt jelent a toxoplazmózis a meg nem született magzatra, de csak abban az esetben, ha az anyát terhessége ideje alatt első ízben éri a fertőzés. Ilyenkor az újszülöttnél vízfej, szellemi károsodás és látási zavarok mutatnak toxoplazmózis fertőzésre. A lakosság széles körű fertőzöttsége mellett ritkán jelentkező akut tünetek bizonyos közömbösséghez vezetnek. Kétségtelen, hogy a fertőzést nem lehet elkerülni. Viszont nem is szükséges azt elősegíteni. Mivel a macskák a kórokozó első számú hordozói, állapotos asszonyok feltétlenül kerüljék a velük való érintkezést. Ugyanez ajánlatos a macskákkal kapcsolatban. De tanácsos kerülni a jól át nem sült hús (főként sertés) vagy nyers tej fogyasztását is, mert ezekben az élelmiszerekben gyakoriak a toxoplazmák. Az átvitel emberről emberre nem jön számításba, ezért kétségtelen a fertőzést szenvedett családtag elkülönítése. Sikeres kezelés csak akut esetben lehetséges. Idejében alkalmazott szulfonamid készítmények eredménytelenséget biztatnak (13).

R. B.